

סוריה כמשל

written by מאיר בן שבת | 17.07.2025

ההתפתחויות בדרום סוריה שינו באחת את סדר היום הציבורי והפנו אליה את אור הזרקורים. המעבר החד, מדיבורים על מגעים חשאיים לקראת הסכמים מדיניים לדיווחים על התקפות של חיל האוויר הישראלי במתקני המטכ"ל הסורי ובארמונות הנשיא בדמשק, המחישו את חוסר היציבות מול זירה זו ואת התנודתיות המהירה בין מצבי-הקצה. במידה מסויימת הן משקפות את האתגר שקיים גם בזירות הפתוחות האחרות שבהן ישראל נלחמת. ההישגים הדרמטיים של ישראל יצרו מציאות חדשה. בחלק מהזירות היא עדיין בהתהוות. על כל פנים סדר חדש עדיין לא התקבע. האתגר במציאות כזו הוא לשמר את ההישגים, להכשיל את מאמצי האוייב לכרסם בו ולנצל זאת כדי לעגן את כללי המשחק החדשים. זה מותח עד הקצה את הקשב ואת היכולות של מערכת הביטחון והצמרת המדינית, מחייב גמישות ויכולת להגיב במהירות ומאתגר את הרצון הבסיסי לפתח שיגרה יציבה, תכנון סדור ותהליכים ממוסדים, אך זהו שלב בלתי נמנע במאמץ לעיצוב הסדר החדש. הניסיון לקצר את הדרך באמצעות הסדרות מפוקפקות או הסכמי-בוסר, עלול להיות יקר מדי.

הבייס של ג'ולאני

האירועים בסוריה לא היו רק המחשה לאתגרים הפנימיים הסבוכים במדינה השסועה הזו שאיתה ישראל מבקשת לכוון יחסים. הם הזכירו לנו ולשאר העולם, איך נראה הבייס של השליט המעונב החדש.

למה זה חשוב? כי גם מי שמאמין שאחד א-שרע מיצה את פרק הג'יהאד בחייו וראה את האור בנתיב המדינאות המפוכחת והשקולה, מבין כעת את מגבלות הכוח ואת מרחב הגמישות המצומצם שיש לשליט הזה.

קשה להניח שחבורת הג'יהאדיסטים שעוטפת את ג'ולאני זנחה את החזון להקמתה של מדינת הלכה סונית קיצונית במדינת א-שאם.

מצבה הקשה של סוריה והתלות שלה בסיוע חיצוני, כמו גם הגיבוי מצד תורכיה ומדינות נוספות, הובילו את ה"בייס" להכרה שכדאי לתת לג'ולאני את האפשרות לשחק את המשחק ולהשמיע את הזמירות שהמערב אוהב לשמוע. כמה זמן זה יכול להימשך ומה הקווים האדומים להתנהגות בתוך המשחק הזה? קשה להעריך. תקוות חלק מתומכי התהליך הזה היא שהצרכים הרבים של סוריה יאלצו את תומכי הג'יהאד להגדיל את האשראי לג'ולאני ומתוך שלא לשמה יבוא לשמה.

ואולם, התרחיש היותר סביר הוא שאם ג'ולאני יתנתק לחלוטין מחזון המדינה האסלאמית, הוא יאבד גם חלק מתומכיו. האופוזיציה הפנימית שתקום אז מתוכם תאיים על שרידותו כשליט או

בכלל. לכל הפחות הוא ינסה למנוע תרחיש כזה על ידי שילוב של "מקלות וגזרים" ובאמצעות מענה מסויים מעת לעת לתאוות ייצר הג'יהאד. קשה להעריך איך ומתי זה יקרה, אך זהו תרחיש שחייב להיות מונח על שולחן הדיונים לקראת גיבושם של הסדרים מדיניים עם סוריה.

בשום אופן אין בו כדי למנוע מישראל לנצל את חולשתו הנוכחית של השליט הסורי ואת נכונותו לשלם עבור לגיטימציה ומשאבים חיצוניים שעליהם ישראל יכולה להשפיע. תהיה זו איוולת להתעלם מכך. תרחיש זה אמור לסייע בכיול הציפיות בצד הישראלי ולהבטיח כי אינטרסים אחרים של ישראל אינם נדחים באופן אוטומטי מפני הסיכויים לנורמליזציה.

המחוייבות לבני העדה הדרוזית בישראל שקרוביהם בדרום-סוריה נטבחו והושפלו על ידי המליציות של משטר-ג'ולאני, היא סיבה מספקת כדי להצדיק התערבות ישראלית. כך גם הצורך להרגיע את בני העדה בישראל ולמנוע יוזמות מקומיות מסוכנות. אך אלה אינן הסיבות היחידות.

מנקודת המבט הביטחונית, להר הדרוזים נודעת חשיבות אסטרטגית עבור ישראל. השתלטות של גורמים סוניים קיצוניים על האזור הזה, עלולה לאפשר התבססותם של גורמים שעויינים את ישראל, לכל רוחב דרום הגולן הסורי עד לגבול הישראלי. במציאות כזו, תחת שלטונו של אחמד א שרע [?] בן חסותה של תורכיה, לא יהיה זה מוגזם לדמיין תרחיש שבו בסיסים צבאיים של תורכיה יוקמו במרחב הזה. התערבותה של ישראל נועדה להעביר מסר ברור: לא יהיה שינוי ביחסי הכוחות באזור דרום סוריה בלי שישראל תסכים לכך!

האופן שבו ישראל היתה בוחרת לנהוג במבחן מול הדרוזים, היה משפיע במידה רבה על עמדתם של שחקנים נוספים, ביחס לשותפות איתה. המוניטין של ישראל בתחום הזה מצולק מאז הנסיגה החד-צדדית מלבנון בשנת 2000 והיחס שניתן אז לכוחות צד"ל. כמי שמתיימרת להיות מעצמה אזורית, ישראל תצטרך להישען גם על גורמים מקומיים בזירות השונות, בהבטחת האינטרסים שלה. כדי להצליח בכך יהיה עליה לשכנע בהתנהגותה, שהשותפות עמה כדאית.

החשש מפני האפשרות שפעולותיה של ישראל יסכנו את המאמצים המדיניים איננו מבוטל, אך הוא גם לא השיקול העיקרי שצריך להנחות אותה בעניין זה.

מהלכים צבאיים עשויים דווקא לסייע בהבהרת הקווים האדומים שלה ובפני עצמם להוות גם מנוף לחץ לקידום ההסדרים המדיניים. מכל מקום, לנוכח מעמדה המחודש של ישראל כמעצמה אזורית ועל רקע השאיפות של תורכיה באזור, ישראל לא יכולה להחשות מול שינויים ביחסי הכוחות באזורים בעלי חשיבות אסטרטגית עבודה וגם לא להתעלם מזעקות בני בריתה. ההתנהגות במבחנים כאלה תקבע את מעמדה. במיוחד במזרח התיכון החדש-ישן שבו אנו חיים.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 17.07.2025.